

Joan-Carles Mèlich Filòsof

“Compte amb les religions que volen donar respostes definitives”

“El debat de Déu és el debat pel misteri”, diu aquest filòsof, autor de ‘La lectura com a pregària’

BIOGRAFIA

Filòsof

Doctor en filosofia i lletres, professor de filosofia de l'educació de la UAB, és autor de diversos llibres, el darrer dels quals és *La lectura com a pregària* (Fragmenta). És deixeble del teòleg i antropòleg Lluís Duch, monjo de Montserrat, que l'ha influït molt en la seva obra i pensament.

MIREIA ROURERA

● “Si podem entendre que un plat ben cuinat és més bo si està ben presentat o que un bon vi no té el mateix sabor si es veu en un got de plàstic o en una copa de cristall, també hem d'entendre que amb la lectura passa el mateix. Els llibres s'han de poder tocar, oïr, abraçar, perquè són molt més que el text que duen dins.” Ho diu el filòsof Joan-Carles Mèlich, autor, entre d'altres, de *La lectura com a pregària* (Fragmenta)

Vostè ha estat deixeble del monjo de Montserrat Lluís Duch, teòleg i antropòleg, un savi. L'ha influït en la seva obra?

A mitjans dels anys noranta vaig llegir *Mite i Cultura* de Duch. Me'l vaig començar un divendres i no vaig parar fins acabar-lo. El dilluns següent el vaig trucar a Montserrat. I es va posar al telèfon! Li vaig dir que acaba de llegir el seu llibre i que estava convençut que havia canviat la meua vida i em va convidar a Montserrat. I vam començar a treballar junts. A mi personalment Duch m'ha aportat, entre d'altres coses, veure la religió d'una manera molt diferent a com jo l'havia vist.

Com la veia, vostè, la religió?

Jo la veia com una visió del món centrada en el sagrat, en principis metafísics, en principis morals. I en canvi en Lluís Duch la veu com relacions ètiques, com rela-

cions compassives, com posar-te al costat de l'altre que pateix, més enllà dels grans principis, de les grans fórmules, més enllà del sagrat. Crec que hi ha religions del bé i religions de la bondat. Compte amb el bé, perquè tots els camps de concentració s'han construït en nom del bé! Jo no crec en el bé, crec en la bondat. Crec que en Lluís Duch aporta aquesta distinció, que seria una mica la mateixa distinció entre moral i ètica. Sempre dic que crec que vivim en un temps amb molta moral i de molt poca ètica. També vaig aprendre una dimensió de la naturalesa humana que a mi m'agrada molt: l'ambigüitat. L'ésser humà per naturalesa és bo o és dolent? Duch diu que per naturalesa l'ésser humà és ambigu. I l'ambigüitat vol dir que sempre hem de resoldre aquesta ambigüitat en positiu o en negatiu, per tant, no som res. Ens fem bons o dolents en funció de les relacions que establim amb els altres.

Per què els filòsofs continuen parlant de Déu en ple segle XXI?

Mai no estarà superat el debat de Déu perquè el debat de Déu és el debat pel misteri. La ciència no tracta amb el misteri, la ciència tracta amb problemes. Però hi ha la dimensió religiosa de l'ésser humà. L'ésser humà és l'ésser potencialment religiós perquè s'enfronta a preguntes fundacionals. Són les preguntes que es fa la religió. Però compte amb les religions que volen donar respostes definitives a aquestes preguntes. La religió que a mi m'interessa i

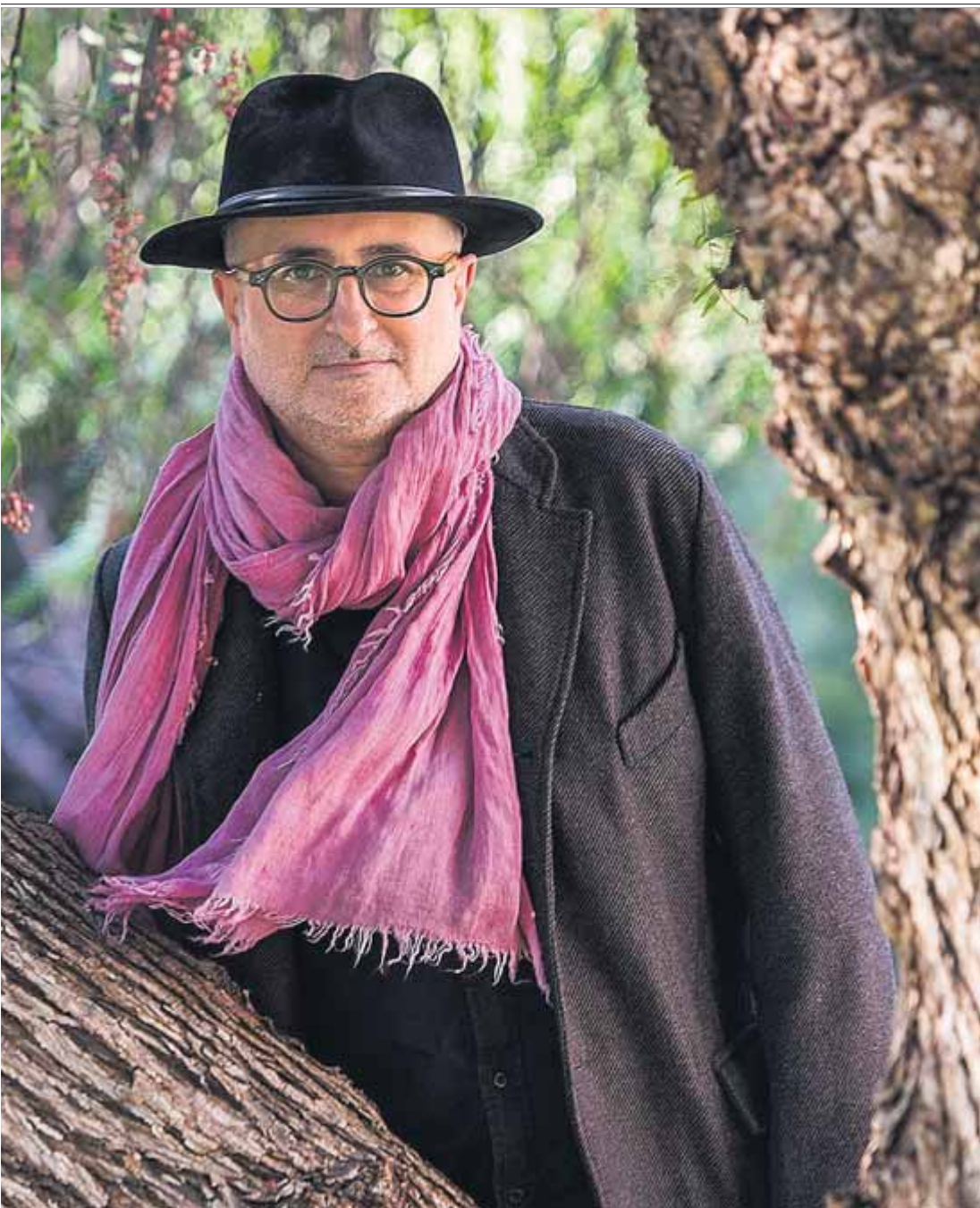
que crec que s'hauria de fomentar és la religió de la pregunta més que la de la resposta. I aquestes grans preguntes només poden tenir respostes provisionals, perquè si no l'ésser humà deixaria de ser l'única cosa que no pot deixar de ser: finit.

Vostè escriu: “Déu és un desig impossible, com tot veritable desig.”

Déu seria com l'anhel absolut, l'anhel de plenitud, la felicitat plena. Per tant: l'ésser humà és un ésser finit que desitja l'infinit.

Una altra frase: “¿Som imatge de Déu? Potser sí, però no d'un Déu bo i amable, sinó d'un de cruel, viciós i corromput.”

No pretén ser una definició de Déu sinó una definició de la condició humana. Quan es diu que som imatge de Déu un es pregunta... si som imatge de Déu i està passant el que està passant i sempre ha passat el que ha passat, perquè el mal és una cosa que l'ésser humà no pot eradicar, vol dir que aquesta imatge de Déu que ens han venut és una imatge perversa de Déu? No dic que l'ésser humà sigui dolent, dic

El filòsof Joan-Carles Mèlich. JOSEP LOSADA

nir unes competències. La universitat no és només això, ha de ser un lloc de reflexió, de pensament, de crítica, de transgressió, d'enfrontament amb la nostra tradició: no pots educar si no saps d'on venim i quines són les grans columnes i els grans pensadors que han configurat la nostra visió del món.

Per exemple, la Bíblia.

Per exemple. Occident neix bàsicament de dues grans civilitzacions: la semítica, jueva, per tant, la Bíblia, i de Grècia, per tant, *La Iliada*, *L'Odissea*, les tragèdies gregues, Plató, Aristòtil... El cristianisme sorgeix de les dues. Alguns hi afegirien el Dret Romà. La Bíblia, independentment de les creences de cadascú, és un dels textos fundacionals de la cultura occidental.

Vostè ha escrit aquest llibre en un quadern, amb ploma i amb tinta violeta...

Per a mi escriure és una dimensió ritual molt important. Agafar una ploma, un tinter... val la pena reivindicar aquest ritual. Quan em diuen que a les escoles ja no hi haurà cal·ligrafia... em preocupa molt.

El 75% de la gent ja no escriu a mà.

La tecnologia ha canviat la nostra manera de viure. Quan es diu que la tecnologia és un mitjà i que es pot utilitzar d'una manera o d'una altra no és veritat; la tecnologia no és un mitjà, és una forma de vida. No som nosaltres que utilitzem la tecnologia, nosaltres vivim en un sistema tecnològic. I poso un exemple: la velocitat. Si entres en la lògica de la tecnologia necessàriament entres a la lògica de la velocitat, que és un valor inquestionable.

El Twitter ens fa perdre el llegir...

Les coses més importants de la vida humana necessiten el seu temps. Dos dels filòsofs contemporanis més importants, per exemple, Nietzsche i Wittgenstein, van dir que només demanaven una cosa als seus lectors: que els llegissin a poc a poc. Això és fonamental; la lectura necessita temps, l'escriptura necessita temps, pensar necessita temps. Però avui en dia no tenim temps per a les coses que necessiten temps: les relacions humanes, l'amor, la paternitat, la maternitat. Vivim en un món on el temps és un bé escàs i això és un gran problema. Passejar, viatjar, també s'ha de fer amb temps. La gent ara no viatja. La gent es trasllada i va d'un lloc a l'altre. El viatge, una gran tradició occidental, des d'Abraham, *l'Odissea*... és un element fonamental en la formació i de la nostra cultura. Com viatgem avui en dia? No gaudim del plaer de viatjar, ni de l'aprenentatge.

Si no som capaços de distanciar-nos del món de la màquina, la humanitat desapareix

No pots educar si no saps d'on venim i quines són les grans columnes i els grans pensadors que han configurat la nostra visió del món

Les coses més importants de la vida humana necessiten el seu temps

Què ens diferencia de les màquines?

Des d'un punt de vista antropològic el gran repte del s. XIX i fins i tot de principis del s. XX era saber quina diferència hi havia entre els humans i els animals. A l'antropologia del segle XXI el

repte és saber quina diferència hi ha entre nosaltres i les màquines. Els replicants de *Blade Runner*, per exemple. Fins a quin punt són humans o no són humans? Què és el que ens fa hu-

mà? Sembla que el que ens fa humans és la por a la mort i la capacitat de compassió. Si no som capaços de distanciar-nos del món de la màquina, la humanitat desapareix.

que la maldat és alguna cosa que l'ésser humà mai no pot esquivar. Som humans perquè no podem deixar de ser inhumans.

Escriure és resar. I llegir, una pregària.

La lectura com a pregària... jo crec que s'ha perdut una mica aquesta dimensió de respecte als clàssics. Jo escric els meus pensaments a partir de la lectura de grans obres filosòfiques i literàries. Defenso que davant una obra clàssica un s'ha de treure el barret. Quan un es troba amb Plató, que fa 25 segles que es troba en el centre del debat filosòfic, s'ha de llegir amb respecte.

La filosofia i els clàssics van desaparèixer del sistema educatiu obligatori.

El que està passant és que s'està mercantilitzant l'educació. Jo sóc professor a la UAB i tinc la sensació, amb altres professors de sociologia, psicologia, ciències de la informació, etcètera, que des que va aparèixer el pla Bolonya totes aquestes disciplines han perdut una càrrega humanista. S'ha tornat tot molt tecnològic i això em preocupa molt. Es veuen les carreres universitàries com aquell tipus de coneixements que serveixen per obtenir un lloc de treball i obte-